

finančnim ministerstvom v zadevi kolkovanja v Avstriji izdanih in na Ogersko poslanih računov z ogerskimi kolkovnimi znamkami.

Kakor c. kr. finančno ministerstvo sem poroča, so v ta namen vpeljane poizvedbe pokazale, da se tvrdkam, ki preskrbujejo za kr. ogerska oblastva dobave, za njih terjatve pošiljajo od teh oblastev pobotnični blanketi, v katerih je „Budimpešta“ kot kraj izdanja predtiskana, če tudi se izdajajo prejemna potrdila vedno na Dunaji, in da so tem blanketom priloženi dopisi, v katerih se izrečno zahteva kolkovanje pobotnic z ogerskimi kolkovnimi znamkami.

Nekaj teh tvrdk je sicer tudi na Ogerskem trgovsko sodbeno protokoliranih in imajo tudi tam svojega zastopnika, ki pa ni pooblaščen tvrdko podpisavati, radi česar se morajo pobotnice vedno na Dunaji izdajati.

Tvrdke naznanjajo dalje, da se take pobotnice, ki nimajo ogerskih kolekov, ne izplačujejo, ali da se jim — ne gledé na pogodbeno pristojbino po skali III — po skali II na pobotnice pripadajoči kolkovni zneski pri likvidiranju njih terjatev odtegujejo.

Neka tvrdka je specijelno poročala, da porablja za na Ogersko poslani računi za zneske pod 10 fl. ogerske kolkovne znamke à 1 kr., ker to ogerski naročniki, ki kajpada skoro nikdar niso oblastva ali uradi, tako zahtevajo, da se izognejo popraviljanju.

Ker to zahtevanje načelom pogodbe z Ogersko glede na koleke, neposrednje pristojbine in takse nasprotuje in je sposobno tostransko trgovstvo na nepristojen način obremeniti, je c. kr. finančno ministerstvo ukazalo, da se naroči podrejeni oblastvom I. stopinje, specijelno tudi magistratom (mestnim svetom) mest z lastnim statutom, da se naročilom ogerskih finančnih oblastev na avstrijske trgovce zaradi vročevanja plačilnih ukazov o kolkovnih pristojbinah računov in pobotnic omenjene vrste ali zaradi pobiranja takih pristojbin od teh, ne ugodí, ampak da jih je od slučaja do slučaja potom deželne finančne oblasti c. kr. finančnemu ministerstvu predložiti.

Slavna zbornica se o tem obvešča s pristavkom, da se v tostranski državni polovici izdani računi in pobotnice od strani avstrijskih trgovcev na vsak način edino z avstrijskimi koleki opremijo, oziroma da se taki računi za zneske pod 10 fl. in pobotnice za zneske pod 2 fl. ne kolekujejo, in da ogerska finančna uprava ni opravičena od avstrijskega trgovca zahtevati, da bi tu izdane račune in pobotnice kolekoval z ogerskimi koleki.

Slavna zbornica se prosi, da pojasni v tej zadevi obstoječe napačne misli trgovcev in obrtnikov in da na primeren način splošno obvesti, da se morajo v Avstriji izdani računi, pobotnice in druge pravne listine tudi v prometu z Ogersko in zasedenimi deželami le z avstrijskimi koleki opremiti.

To je pa tudi storilo c. kr. finančno ravnateljstvo z vabilom, da bi se mu konkretni slučajji naznanili, v katerih se ni tako ravnalo, kakor je zgoraj omenjeno.

Kmetijstvo.

O varstvu naših domačih živali proti muham in obadam.

Brez števila raznovrstnih muh, katerim se morajo prištevati zlasti obadi, nadlegujejo in mučijo v poletnem času naše koristne domače živali ter jih tudi v njih zdravju bolj ali manj oškodujejo.

Da, večkrat so naše vozne živali, tako konji kakor tudi goveda, od pika raznih muh čisto zbegane in besne ter spravijo še človeka v nevarnost, ker hočejo v svojih bolečinah zbežljati in bijejo okoli sebe.

Te muhe zbadajo naše uboge domače živali in najbolj vozno živino, ki se skoro braniti ne more, tako globoko, strupeno, torej silno občutljivo, da rane krvavijo in se na životu prikaže bunka pri bunki.

Ali ne samo, da raznovrstne muhe vznemirjajo in zbadajo živino, temveč so ji tudi nadležne in dostikrat nevarne po načinu življenja, ker mnoge muhe prebivajo v svoji mladosti kot tako imenovane ličinke v ali na živalskem telesu in se tukaj po več mesecev živijo o soku živali, katere mučijo in nadlegujejo tako silno, da živali tihčas tudi zbolijo, večkrat še celo poginejo.

Tu sem se prištevajo zlasti konjski zolj, goveji in ovčji zolj (brenclj).

Konjski zolj položi svoja jajčeca na razne dele konjskega života, konj se pa z jezikom liže in tako pridejo jajčeca ali izlezle ličinke kot drobni črvički v konjski želodec, kjer se prikvačijo na želodčevo kožo. Te ličinke dražijo konja, ker sesajo na želodčevi sluznici, živijo o soku konja in povzročijo dostikrat, ne da bi kmet vedel, obolenje ali vsaj slabo hranitbo napadene živali po okoliščinah pa morejo zakriviti tudi smrt konja.

Goveji zolj — po nekaterih krajih tudi brenclj imenovan — povzroči kot ličinka največ pri pašni živini „bule ali ogrce,“ namreč mozolje in ulesa, ki se nahajajo najbolj po hrbtu goveda.

Goveji zolj položi svoja jajčeca posamezno na dlako goveda; ličinka, ki kmalu iz jajca izleze, uvrta se pod kožo in tukaj doraste, živeč se o soku živalskega telesa.

Šele ko je do deset mesecev prebivala pod kožo, prevrta ličinka zopet govejo kožo, izmota se na prosto, kjer se zabubi in cez nekaj tednov kakor popolno razvita žival, namreč kot zolj (brenclj) na novo začne nadlegovati ubogo živino kakor njegovi predniki.

Da povzročijo ličinke tega zolja (brenclja), posebno če jih ima ena žival mnogo na sebi — včasih se nahaja na enem govedu do sto bul — ne le hude in nepopisne bolečine in muke, temveč da tudi ovirajo razvoj in rast napadene živali, razume se samo ob sebi, pri bolehnih in slabotnih živalih pa morejo te ličinke vsled dolgotrajnega gnojenja zakriviti tudi smrt.

Govejski zolj povzroči tudi bezljanje goved, posebno na paši in na planinah; cele črede goved se namreč

splašijo, da kakor besne s kviško zavihanim repom in nukajoč dirjastijo sem in tja in se tako večkrat prekucnejo čez strmine ali se drugače poškodujejo.

Ovčji zolj polaga svoja jajčeca na nos in gobec ovac in pri tem zelo vznemirja ovce, večkrat tudi cele črede taistih.

Ko je ličinka smuknila iz jajca, zleze skoz nos v duplino čela, v dupline okoli rogov in druge dupline glave, da se tukaj razvija ter povzroča neko bolezen ovac, tresnica imenovano, ker draži, sesa in vrta po koži sluznici. Ta ličinka silno nadleguje ovce. napravlja jim velike bolečine in povzročuje težka obolenja, v marsikaterih slučajih celo smrt ovac.

Namen teh vrstic ni, da bi se navedle vse muhe, ki so našim domačim živalim bolj ali manj nevarne ali ki živali mučijo in vznemirjajo in da bi se opisal način njih življenja, ker bi ta razprava postala sicer preobširna, in bi se nje namen, navesti sredstva in postopanje, kako naše domače živali obvarovati tega mrčese, zamogel potem le deloma doseči.

Človek kakor gospodar stvarstva, kateremu so izročene domače živali, da jih izkorišča za svoje potrebe, ima tudi dolžnost, te živali varovati njih mučiteljev, katerim se prištevajo raznovrstne muhe, ima pa tudi moč to storiti.

Kakor se razume samo ob sebi, ne smemo oropati živali — kakor se to pri konjih po neki grdi navadi pogosto zgodi — njih prirodnih branil proti nadležnim žuželkam, namreč žime in grive.

Da živali varujemo raznih muh in taiste od živali odvrčamo in odganjamo, imamo razna sredstva na razpolaganje, ki se lahko in brez velikih stroškov omisljijo. Delimo pa ta sredstva na taka, ki varujejo živali v njih stanovanju, namreč v hlevu, in na taka, ki jih varujejo pri delu in na paši.

Najprej in v prvi vrsti se mora toplo priporočati varstvo žužkojednih ptic, kakor: lastovic, senic, taščic, ilovšic, pastiščic i. dr., tudi mnogo psovanega netopirja je treba skrbno varovati, ker pogoltne brez števila muh.

I. Varstvo živali v hlevih in zaprtih prostorih meri zlasti na to, da se odvrčajo hišne in hlevske muhe. To dosežemo, ako so hlevi po letu vedno snažni, dobro prezračevani, ne pretopli in ne pretemni, ako jih včasih poškopimo z vodo, okna zavesimo s pletenino pajčolana, žice, slame in po dnevi vrata zapiramo.

Kot sredstvo, da se muhe iz hlevov prepodijo, postavijo naj se na raznih krajih hleva, blizo stropa, majhne, s klorovim apnom napolnjene posode (skledice) ali se pa namaže strop večkrat z raztopino apna, kateri se je pri mešalo klorovo vapno, ali tudi pinsarotz galuna.

Izvrstni pripomoček brez stroškov in truda je ta, da pustimo lastovicom prosto pri- in odletavati v hlev in iz hleva, da jim napravimo gredi in deščice za sedenje, gnezdenje in valenje, kajti lastovice polovijo zlasti ob hladnem deževnem vremenu do zadnje muhe: povedano

pa bodi, da lastovice bivajo in gnezdiijo samo v svetlih hlevih.

V pokončevanje muh v hlevih more se priporočati ta-le mešanica, in sicer 120 gramov mrčesnega praška, 8 grama žveplenega cveta in 2 grama lisičjekovega praška (vražje štupe) se dobro pomeša in dene v svinjski mehur, v katerega se vtakne peresna cev.

Ta mešanica sika se proti muham, ki zlasti zjutraj in ob mrzlih dnevih sede skupaj o velikih kupih, in ki kmalu potem mrtve popadajo na tla.

Ta mešanica ohrani, če je s probko v sklenčici dobro zaprta, dolgo svojo moč.

Da se muhe v hlevu polovijo, dobro je obesiti na strop mali šop pelina (*Artemisia vulgaris*) kamor se muhe bržčas vsled vabljivega duha obesijo v toliki množini, da je šop večkrat čisto pokrit od njih. Ko je postalo v hlevu temno, drži se pod šop kolikor mogoče široka vreča. šop se naglo odreže in tako imamo v vreči vlovljene do malega vse muhe in mušice; toda šopa se ne smemo dotakniti, zakaj o najmanjšem pretresu bi se muhe razpršile.

II. Da živino na prostem, pri delu ali na paši varujemo raznih muh, zlasti obadov in zoljev (brencljev) imamo deloma mehanična sredstva, deloma take pripomočke, ki s svojim neprijetnim duhom odganjajo muhe.

Mehaničim sredstvom prištevamo sitnice (mreže), muhavnike iz vej raznih dreves in platnene odeje.

Pripomočkov zadnje vrste, namreč takih, katerih učinek se pokaže vsled neprijetnega duha, je veliko število. Tukaj naj bodo navedeni samo taki, katere je najlažje pripraviti:

1. Močna obara orehovega perja porabi se, ko se je ohladila, za umivanje ali poškopljenje dlake in odganja vse žuželke; uspeh tega sredstva traja po več dni.

Tudi se more rabiti obara vinske rutice in pelina, ali učinek ne traja tako dolgo kakor pri obari orehovega perja.

2. Stolče se naj skupaj česenj in hebat, razgreje se naj s staro žarkovo mastjo v kaki ponvi in namaže dlaka na mestih, kamor muhe sedajo.

3. Ribja mast, sama ali pomešana s tolščo ali oljem, je tudi prav dobro sredstvo zoper vse muhe.

4 Druga, žuželkam in zlasti obadom zoperna sredstva so: janževolje, benzin, petrolej, kameno olje, smolno olje jelenovec, smrdljivo živalsko olje, lovorikovo olje, karbolna kislina i dr.

Vsa ta sredstva se pomešajo z enakim delom tolšče ali kakega olja in ž njimi namaže dlaka na mestih, kjer se muhe zbirajo.

5. Naftalin v vodi raztopljen ali pomešan s kako tolščo ali oljem, ima tudi veliko moč.

6. Izvrstno, muhe preganjajoče sredstvo je kreolin, ki je dobiti v vsaki lekarni in droguerijski trgovini za mali denar.

Kreolin se mora z vodo zmešati in ž njim namočiti dlaka, ali se pa s kakim oljem ali tolščo pomešan rabi kot mazilo, in ne škodnje živalim, če ga tudi zližejo.

Z vodo zmešan zadostuje 5 do 6 polnih žlic na eden liter vode, ki se dobro pretrese; v jednaki množini ali, da se učinek ohrani dlje časa, v nekoliko močnejšem založku do 10 žlic moremo kreolin pomešati s tolščo ali oljem in s to mažo namazati živalim dlako.

Za pašno živino, kateri ne moremo podajati večkrat teh, muhe preganjajočih sredstev, priporočajo se mazila. izmed zgoraj omenjenih pripomočkov, ker se dlake dlje časa držijo nego vodene raztopine, katere dež lahko opere in njih moč uniči.

Pri ovcah morajo se ta sredstva rabiti vselej kot maža na ta način, da se jim namaže nos in čeljusti ob straneh glave.

Mi izročemo kmetovalcem te vrstice, upajoč, da bodo taisti našli v njih nekatere nauke na prid in varstvo naših koristnih domačih živali in da bodo na svojo korist po svoji moči pripomogli, da se živina obvaruje zalege muh.

Poučni in zabavni del.

Žalostna svatba.

(Poljski spisala Valerija Morzkowska).

Ob potoku stoji velika in obljudena vas. Na njenih kočah je videti vse v lepem redu. Luže na dvoriščih, pravilno s plotom ograjene, pa pričajo, da imajo ljudje tukaj jako v čisljih svoja bivališča. Okolo koč opaziš sadne vrte, polne hrušek in jablan, in ti vrti segajo prav do potoka, ki za vasjó vrti mlinska kolesa. Ta so se glasila neprestano s šumom in ropotom, razlegajočim se daleč okrog, kakor bi nad vasjó nepreahoma grmelo — celó takrat, ko je vso okolico že zazibal sladki spanec.

Na nasprotnem obrežju, na griču, obraslem z lipami, stoji cerkvice z bliščečim se križem. Rano, ko jame vas že kuhati iz mraka, opaziš na njem rožnate žarke jutranje zarje: a zvečer, ko mrak začne ogrinjati vas s svojo odejo, se zopet blišči na višini kot poslednje upanje človeka.

S cerkvenega stolpa se oglašá srebrni glas zvonov doneči nad vasjó ob delavnikih in praznikih ter preglasil je celó ropot mlina in vse druge glasove, razlegajoče se naokrog. Kraj je zeló rodovit. Brazde, katere orač obrača s plugom, so videti črne, mastne; žito bujno raste na polju. Rž se baš razcveta ter je videti povsod takó gosta, da bi še kača ne mogla splaziti skozi; pšenica je kipela na ogonih, ječmen in oves pa kakor bi se kosala drug z drugim v bujni rasti.

Livade se polne najrazličnejših cvetic; gore za vasjo pokriva bukov gozd, narejajoč zelene slavoloke, oprte na stebre sivih debel, skozi katere še opoldne solnčni žarki ne morejo predreti. Skratka, tu je vsega dosti; tu so

moka in loka, ribe in gobe. Pa tudi ljudem gre gospodarstvo po sreči. Dasi se je med njimi pripetilo marsikaj, vendar ni bilo slišati o umorih, o tatvini ali o pretepu. Resnica, da so bili veseli na veselicah ali kadar so kriščevali; saj kadar Bog pošlje v hišo kako radost, treba je pogostiti soseda ter deliti ž njim vse, kar je dobiti pri hiši. Po krčmeh je bilo često prazno, za to pa v cerkvi pri pobožnosti niso nikogar pogrešali.

Glas zvonov jih spominja Boga in vabi k molitvi. Duhovnik, ki je prišel semkaj še mlad — oj, temu je že davno! — se je postaral med njimi, opominjajoč vedno, da najboljša molitev so dobra dela, v čemur tudi sam služi vsem za vzgled.

In živeli so tam pobožno in dobro se jim je godilo. Gospodarji so imeli živino in denar, kmetom ni nedostajalo kruha. Toda najbogatejši v vasi je bil Rok Lenart.

Njegovo stanovanje z velikimi okni se je odlikovalo od vseh drugih. Pred hišo je rastel bezeg in kalina, zakrivajoč z vejami okna, na vrtu pa so rojile okrog čebelnjaka čebele, nabirajoče z lip, stoječih poleg ceste, belo duhtečo strd.

Lenart je bil udovec. Pri njem je stanoval sin Vicek in sinaha, ki sta mu pomagala pri gospodarstvu. Imel je tudi hčerko, Zaliko, sedemnajstletno, najzalše in najživahnejše dekle v vasi.

Deklica je bila vesela, kajti svet jo je veselil in tudi ona ga je bila vesela; vse, kar je bilo okrog nje, jo je radovalo: črno polje, ki je rodilo zlato žito, voliča, ki sta jo obdelovala, krave, ki so se zvečer z zvonci na vratovih vračale domu s paše. Te krave so jo poznale takó dobro, da so se same drenjale h košu, v katerem jim je nosila trave.

Veselila jo je zelena livada, nebeški obok, dá, tudi svoja podoba, katero si je časih ogledala v potoku. — Oči je imela modre kakor plavice, usta rdeča kskor maline, ki so rastle po gozdu. Toda najbolj je bila vesela Tomaža, vrlega služabnika, ki je že več časa služil pri hiši. Dasi Tomaž ni imel starišev, niti premoženja, vendar nihče ni znal takó zapeti in poskočiti na plesišču kakor on.

A pri tem mu je šlo delo od rok, da ga je bilo veselje gledati. Tomaž je bil prvi na polju, prvi pri vsakem delu. Vrhu tega je bilo Zaliki tudi znano, da bi on vse storil na njen migljaj, planil bi celó v vodo ali ogenj. In ko je zrl na njo s črnimi, ognjenimi očmi, bilo ji je nekako čudno pri srcu, veselo in žalostno ob enem, takó, da bi se kmalu glasno nasmijala in zjokala. Lice ji je zardele in kadar je hotela pogledati Tomaža, morala je vsikdar nehoté pbesiti oči, kakor bi se ji bil svinec obesil na trepalnice.

Najraje je bila v družbi Tomaževi, toda vedno je utekala pred njim. Ni bežala daleč, marveč se je takó skrivala, da je mogla slišati njegov glas in ga videti, dasiravno bi bila skrita njegovim očem. Stari Lenart ni niti slutil, kaj se je godilo v dekličjem srcu; kakor je sploh navadno, da stari ljudje, dasi modri in izkušeni, ne